

**Technikum Nr 2 im. gen. Mieczysława Smorawińskiego
w Zespole Szkół Ekonomicznych w Kaliszu**

Wymagania edukacyjne z uwzględnieniem celów kształcenia i treści nauczania ujętych w podstawie programowej niezbędne do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych – kształcenie ogólnokształcące

Przedmiot: Historia

Klasa: I

Zakres podstawowy

III etap edukacyjny na podbudowie wymagań dla szkoły podstawowej

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) Periodyzacja dziejów Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , prehistoria	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Podstawy antropogenezy Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza Rewolucja neolityczna i jej znaczenie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>neolit</i> , <i>antropogeneza</i> , <i>rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i 	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii	– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii

	<p>ukształtowanie się pierwszych imperiów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pismo i znaczenie jego wynależenia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 		– rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej	<p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa</p> <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów</p> <p>– opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej</p>		– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p>	<p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia główne cechy religii egipskiej</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p>

4. Izrael i Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie Dzieje państwa żydowskiego Kolonizacja fenicka i jej znaczenie Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji wymienia główne założenia monoteizmu rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin rozdziela główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji Charakterystyka <i>polis</i> greckiej Elementy wspólnoty greckiej Rola religii greckiej Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie teren Grecji wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki naturalne Grecji wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej opisuje struktury społeczne <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji

				– wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej		
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i></p> <p>– wymienia etapy życia spartiaty</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty</p> <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Specyficzne rozwiązania militarne Greków • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagień grecko-perskich w kulturze współczesnej 	<p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 					
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Macedonię i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela) – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia rolę Demostenesa – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Starożytny grecki teatr • Architektura grecka • Literatura i teatr grecki • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i> – wyjaśnia rolę Homera – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu – wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Italię, Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje legendę o powstaniu Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie ustroju republikańskiego • Zasady funkcjonowania republiki • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p> <p>– rozpoznaje plan antycznego Rzymu</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i></p>	<p>starożytnym Rzymie</p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p>	<p>ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p>
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i></p> <p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen punickich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– wymienia skutki podbojów rzymskich</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p>
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i></p>	<p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i></p>	<p>– opisuje powstanie Spartakusa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p>
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej</p>	<p>– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 	– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej – wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i>	Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcia: <i>pax Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	skutki procesu romanizacji – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie	– wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz, męczennicy, herezja</i>	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła	– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Dominat w Rzymie 	– prawidłowo umiejscawia w czasie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu	– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie

	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<p>rozpad Imperium Rzymskiego</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i></p> <p>– wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie</p> <p>– przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego</p>	<p>kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i></p> <p>– przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa</p> <p>– za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego</p>
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej • Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i></p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego</p>	<p>– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej</p> <p>– wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje plan Konstantynopola</p>	<p>– opisuje ustrój polityczny Bizancjum</p> <p>– wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i></p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy</p>
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i></p> <p>– prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu</p> <p>– rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej</p>	<p>– wymienia główne założenia religii islamskiej</p> <p>– wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i></p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu</p> <p>– przedstawia działalność Mahometa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i></p> <p>– wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 					
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego Chryścianizacja plemion barbarzyńskich Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie Utworzenie państwa kościelnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p>	<p>– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków</p>
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Karola Wielkiego Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy</p>
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej Kształtowanie się Francji i Niemiec Najazdy Normanów Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Najazdy Węgrów 					
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje elementy drabiny feudalnej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – charakteryzuje życie codzienne rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie Słowian Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi, Rurykowicze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łużycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na ziemiach polskich Przybycie Słowian na ziemię polskie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy kultury łużyckiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki ekspansji terytorialnej Polan Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Bolesława Chrobrego • Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<p>– lokalizuje w czasie zjazdu gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p> <p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej</p>	<p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
4. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne</p> <p>– wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II</p> <p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i></p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów</p>
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między 	<p>– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego</p>	<p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p> <p>– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego</p>

	Krzywoustym a Zbigniewem					
	<ul style="list-style-type: none"> Polityka zagraniczna Krzywoustego 					
6. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbicie dzielnicowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy i genealogicznego opisu proces rozbicia dzielnicowego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> Wielka schizma wschodnia i jej skutki Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> wymienia cele polityki Grzegorza VII 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański</i> wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę

			– wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem			
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II 	<ul style="list-style-type: none"> – w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów Organizacja imperium mongolskiego Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie imperium mongolskie – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i> – rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich – wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej – za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej – wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata
4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. Rozwój miast w średniowieczu Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółwka</i>, <i>trójpółwka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w

	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę cechów i gildii – wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 		<p>średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papiestwa, schizma zachodnia 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztor</i>, <i>herezja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Kryzys papiestwa i cesarstwa • Dżuma i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne założenia ideologii husyckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich

						– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura i teatr w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	<p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <p>– wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne</p> <p>– opisuje system edukacyjny w średniowieczu</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki</p> <p>– wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy</p> <p>– wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. • Najazdy mongolskie • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego</p> <p>– rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i></p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego</p> <p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasądźca, sołtys, wójt, łan, ratusz, wolnizna</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny</p> <p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społeczny i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>

			– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast			
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych</p> <p>– ocenia rolę panowania Przemysła II w Polsce</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
4. Andegawenowie i	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie</p> <p>– rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej</p> <p>– porównuje założenia</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu</p>

Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka Władysława Jagiełły • Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia założenia unii w Krewie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagielle – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego • Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> • Wyprawa i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – wymienia przyczyny wojny 13-letniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie i wymienia postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny

	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki wojny trzynastoletniej • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 		<p>przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i></p>	<p>dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p>	<p>13-letniej dla dziejów Polski</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p>
<p>7. Kultura Polski średniowiecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– opisuje system szkolnictwa w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>